

# O'QUVCHILARDA BILIM SIFATINI OSHIRISH VA SINFD INTIZOMNI MUSTAHKAMLASH USULLARI

TAFU o'qituvchi Bovanova Umida Abduvahobovna

TAFU talabasi Odilova Nasiba Doniyor qizi

***Abstract:** This article is dedicated to methods and recommendations for improving the quality of knowledge among students and strengthening discipline in the classroom. The main content of the article is focused on class leadership.*

***Key words:** Knowledge, specialist, discipline, development, responsibility, practice, class leader, tasks, theoretical knowledge, promotion.*

***Annotatsiya:** Mazkur maqolada o'quvchilarda bilim sifatini oshirishda va sinfda intizomni mustahkamlash borasidagi usullar va tavsiyalarni, yechimiga bag'ishlangan. Maqolaning asosiy mazmun mohiyati sinf rahbarlik faoliyati qaratilgan.*

***Kalit so'zi:** Bilim, mutaxassi, intizom, rivojlanish, mas'uliyat, amaliyot, sinf rahbar, vazifalar, nazariy bilim, yuksalish.*

O'quvchilarda bilim sifatini borasida yurtimizda bir qancha qarorlar va tamoyillar qabul qilidi. 2020 yil 23-sentyabr 637-sonli "Ta'lim to'g'risidagi qonun"ni qayta taxririni bunga misol bo'la oladi. Mamlakatimida bo'layotga barcha isloxtlar albatta jamiyatimizni rivojlantirish va kelajak avlodni barkamol avlod qilib tarbiyalashdan ibortdir. Eng avvalo ularda bilimga bo'lgan muhabbatini uyg'otish va mustahkamlash qaratilgan. Bilimga qiziqqan o'quvchilargina o'qishga intiladilar va muvaffaqiyatga erishadilar. Bunda sinf rahbarlarining o'rni katta. Ayniqsa, o'qituvchining sinf rahbarlik faoliyatida o'quvchilar bilan ishlash borasida qo'llayotgan usul va metodlari bilan uzviy bog'liqdir. Bolalarni o'z kuchiga va qobilyatiga ishontirish, ilk yutuqlarida rag'batlantirib borish kerak .

Sinf rahbar ish faoliyatida o'quvchilar nazariy bilimlarini mustaqil tarzda qo'llay bilishlari, ularning bilimga qiziqishlarini oshirishda ahamiyatlidir. Bu tajribani quidagi tarzda amalga oshirish mumkin:

Avvalo biror fan bo'yicha o'quvchilarga biror jihoz yoki ko'rgazmali qurol yasab kelish buyuriladi. Bunda "Bu sening qo'lingdan keladi, harakat qil" degan gaplarni unga uqtirish kerak. Buni o'quvchilar oddiy topshiriq emas, balki o'qituvchining ishonchi sifatida ham qabul qiladi. Natijada o'quvchiga bu topshiriqni bajarishda yetarli bilim kerak bo'ladi. O'quvchi nazariy bilimni olishga u yoki bu fanni o'zlashtirishga kirishadi. Bu jarayonda o'quvchi yasayotgan narsasiga va o'zlashtirayotgan faniga qiziqishi ortadi. So'ngida esa har bir yasalgan narsa zahirida ulkan mehnat yotganligini his qiladi va maktab, sinf jihozlari avaylashni o'rganadi.

Sinf rahbarlarining o'quvchilarda bilim sifatini oshirishdagi asosiy vazifalaridan yana biri bu fan o'qituvchilarini o'quvchilarning qiziqishi, moyilligi va uy sharoiti haqidagi ma'lumotlar bilan tanishtirish va ularga qanday munosabatda bo'lishligi haqida maslahatlar berishdan iborat.

Biror fandan o'zlashtirishi past bo'lgan o'quvchi bilan sinf rahbarining o'zi bevosita ish olib borishi lozim bo'ladi. Bunda o'quvchiga "Bu topshiriqni ikkalamiz bajarmasdan qo'ymaymiz" deb dalda beriladi. Kerak bo'lganda bu topshiriqqa fan o'qituvchisini yoki sinfdagi a'lochi o'quvchilarni ko'makka chaqiriladi. Bunda o'quvchi yolg'iz emas ekanligini tushunadi, ko'ngli tog'dek ko'tarilib, topshiriqni bajarishga harakat qiladi.

"Bilim – takrorlash mevasidir", degan edi. Abu Rayhon Beruniy har bir muvaffaqiyat zahirida ulkan va tinimsiz mehnat yotadi. O'quvchilarni o'qishga, berilgan vazifalarga mas'uliyat bilan qarashga uqtirib tarbiyalash kerak.

O'quvchilarda o'qishga bo'lgan javobgarlik va mas'ullik hissi bilan tarbiyalash juda katta ahamiyatga ega. Mas'ul kishi har bir ishiga jiddiy qarab tugallamaguniga qadar hotirjamlikni sezmaydi. Chunki u shunga moslashib o'z qadriyatlarini yaratgan. O'quvchilarda ham ana shu hissiyot uyg'otilsa barcha fanlardan o'zlashtirish yuqori darajaga chiqadi. Natijada esa kelajakda yetuk va har taraflama barkamol mutaxassislar ko'payishiga olib keladi.

Bolalarda intizomni Rivojlantirish uchun sinf rahbarlari alohida ishlaydilar. Ular darsda va darsdan tashqari ishlarda tarbiya ishlarini olib borib ichki intizom va

tartiblarni oʻrnatib olishlari zarur boʻladi . Masalan, sinfni jihozlash , tozalik va shu kabi masalalar. Bu ishlarni bajarishda sinf rahbar bir oʻzi emas balki sinf faollari va oʻqituvchilar bilan hamkorlikda bajaradi. Sinfda intizomni saqlash uchun faqatgina sinf rahbar masʼul emas balki butun sinf va pedagogik jamoa ham masʼul hisoblanadi.

Sinfda intizomni oʻrnatish juda murakkab jarayondir. Oʻquvchilar baʼzi darslarda intizomli boʻlib darslarga quloq solishadi , baʼzi darslarda esa betartib oʻtirib, shovqin qilishadi. Bunda kim aybdor? Albatta oʻqituvchi. Agar oʻqituvchinig pedagog mahorati yetarli bolsa, fanga bolalarni qiziqтира olsa, sinfda oʻz – oʻzidan intizom yuzaga keladi va oʻqish sifati ham oshadi.

Intizom deganda oʻquvchilarni qimirlamay, indamay oʻtirishlari emas balki ongli intizomni tushunish kerak. Baʼzi oʻqituvchilar oʻzlaricha sinfda qosh qovoq qilib, qattiqoʻllik bilan intizomni oʻrnatmoqchi boʻlishadi . Bunda bolalarda adovat hissi shakillanadi. Natijada sovuqqon, juratsiz, qoʻrqqoq va yolgʻonchi bolalar shakillanadi.

Oʻquvchilarda intizomni tarbiyalamasdan turib, ularni maktabga, atrof muhitga, kishilarga , darslarga toʻgʻri munosabatda boʻlishga, uy vazifalarini bajarishga, saramjonlikka oʻrgatish qiyin. Ongli intizomni tarbiyalash - maktabning asosiy vazifasi hisoblanadi.

Ongli intizom va masʼullik hissini sezish maktabda olib borilgan tarbiyaviy ishlar tizimining samarasi hisoblanadi. Bu yuqorida koʻrsatib oʻtilgan ishlar bolalar maktabga ilk qadam qoygan kunlaridanoq boshlanadi. Bolalarni maktabga va maktabdagi tartib intizomlar bilan tanishtirib, moslashishiga koʻmaklash zarur. Bu paytning ichida bolalarga ehtiyotkorlik bilan munosabatda boʻlish zarur, ularni maktab hayotidan sovub qolishlariga sabab boʻladigan hatti harakatlar va muomila qilmaslik kerak.

Bolalarni sevish, ularni hurmat qilish yahshi hislatlarni yuzaga keltirishi mumkin. Agar oʻqituvchi oʻz oʻquvchilariga nisbatan befarq, ayniqsa mensimasdan munosabatda boʻlsa boʻlsa, bunday oʻqituvchini oʻquvchilar hurmat qilmaydi va obroʻsi tushib boradi. Darslarda tartib - intizomni saqlashning eng

yaxshi usuli bu o‘quvchilarning ishonchini qozonishdir. Darsni qiziqarli o‘tish , ko‘rgazmali qurollarni ishlatish va noodatiy darsni tashkil qilish kerak. Eng muhimi har bir o‘quvchini bandligini taminlash, aqliy salohiyatiga mos keladigan vazifalar berish Shunda o‘quvchilarda qiziqish bilan birga sog‘lom raqobat ham vujudga keladi.

Xulasa o‘rinda shuni aytishimiz mumkin, o‘quvchilarda intizom nafaqat maktablarda balki turmush tarzimizda ham katta o‘ringa ega. Chunki har bir joyning o‘ziga yarasha tartib, intizomlari mavjud. Bolalar katta bo‘lgani sari buni chuqurroq tushunib yetishadi, buni ularga o‘rgatadigan insonlar pedagoglar hisoblanadi. O‘quvchilarni ham ana shu tartib – intizomga o‘rgatsak o‘z o‘zidan jamiyat taraqqiyot topadi va yuksaladi. O‘quvchilarda o‘quv faoliyati, bilim sifatini oshirish uchun avvalo o‘quvchilarda bilimga bo‘lgan qiziqishni oshirish lozim. Bu jarayonlarni esa tizimli ishlaydigan, o‘z kasbiga ma’suliyat xissi bilan qaraydigan mutaxassislar darkordir. Albatta malakali, o‘z ishining ustasi bo‘lgan mutaxassislarni esa oliy ta’lim yetishtirib beradi.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 29 apreldagi PF-5712-son “O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi farmoni.  
<https://lex.uz/docs/4312785>

2. Abdurasulov T.X. Boshlang‘ich sinf tabiatshunoslik darslarida innovasion texnologiyalardan foydalanish. “Oriental Art and Culture” SciyeNTific-Methodical Journal-(SI) II/2020. ISSN 2181-063X.-6 s.

3. Ibroimov Sh.I To‘ychibekova A.A. Boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi faoliyatida muloqat madaniyati va psixologiyasini shakllantirish usullari (tabiiy fanlar misolida). ACADEMIC RESEARCH IN EDUCATIONAL SCIEncYeS VOLUME 2 SPECIAL ISSUYe 1. 2021.-17 s.

4. Mavlyanova R.A. Paxmankulova N.X Boshlang‘ich ta’limda innovasiya (metodik qo‘llanma). -Toshkent, 2017. -195 s.

5. Mustafaqulova D.I. Tangirova D.E. Integrativ yondashuv asosida tabiatshunoslik fanlarining uzviyligini ta'minlash strategiyasi. . Zamonaviy ta'lim / SOVREMENNOYE OBRAZOVANI. 2017. 3. -83-89 s.
6. Ochilob F.I. Ilg'or pedagogik texnologiyalar asosida boshlang'ich sinflarda dars samaradorligini oshirish xususiyatlari. Zamonaviy ta'lim / SOVREMENNOYE OBRAZOVANI. 2016. 5. -61-67 s.
7. Saliyeva Z.T. Pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarning , ma'naviy madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish. Pedagogika fanlari uchun yozilgan dissertatsiyasi avtoreferati -Toshkent, 2017. -73s.
8. 11. R.Mavlonva , B.Normurodov , N.Rahmonqulov “ Tarbiyaviy ishlar metodikasi “ -2010.